1893 - 1963
70-ий РІК ВИДАННЯ
І СЛУЖБИ СВОЄМУ
НАРОДОВІ ТА ПРАВДІ

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
"SVOBODA", 81-83 GRAND ST.
JERSEY CITY 3, N. J.
HEnderson 4-0237
HEnderson 4-0807
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел.: з Ню Йорку:
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXX. Ч. 94. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК. СУБОТА, 18-го ТРАВНЯ (MAY) 1963 15 ЦЕНТІВ — 15 CENTS TWO SECTIONS (SECTION 1) No. 94. VOL. LXX.

АСТРОНАВТ КУПЕР, ОБЛЕТІВШИ ЗЕМЛЮ 22 РАЗИ, ЩАСЛИВО САМ ПОВЕРНУВСЯ З ОРБІТИ, КОЛИ КОНТРОЛЬОВАНА НА ВІДДАЛЬ АПАРАТУРА ВІДМОВИЛА ПОСЛУХУ. ЛЕТ І ПОВОРОТ КУПЕРА — НАЙБІЛЬШИЙ ТРІЮМФ В ДОСЛІДЖУВАННІ КОСМОСУ.

МІЛЬЙОНИ ЛЮДЕЙ ІЗ ЗАПЕРТИМ ВІДДИХОМ СЛІДКУВАЛИ ЗА ДРАМАТИЧНИМ ПОВОРОТОМ АСТРОНАВТА НА ЗЕМЛЮ

Кейп Канаверал, Флорида. — В четвер, 16-го травня по полудні, мільйони американців та людей в усьому світі переживали найбільш драматичні хвилини, очікуючи на поворот астронавта Лероя Гордона Купера із його історичного, 22-кратного облиту Землі, довідавшись, що на деякий час контрольована на віддаль із Землі апаратура, яка мала повернути астронавта назад на Землю, відмовляє послуху. Астронавт Купер тим самим був зданий виключно на ручну апаратуру в космічній кабіні, в якій він літав, та на власне знання і притомність. Кожна хвилина могла перерішити його життя або невдачу його історичного лету. Тим то мільйони людей зустріли з найбільшою радістю подію, як астронавт-герой сам і без допомоги технічної, хоч і в постійному контакті з Землею, не тільки щасливо повернувся на Землю, але й осів з великою прецизністю на означеному місці на Пацифіку о год. 7:24 по полудні, облетівши Землю, довше як 22 рази в часі 34 годин і 20 мінут та пролетівши в космосі понад 600,000 миль на висоті від 100.2 до 165.8 милі.

22-кратний лет довкола Землі майора летунства 36-річного Лероя Гордона Купера почався 15-го травня в середу о год. 9:04 перед полуднем і закінчився після 34 годин і 20 мінут — о год. 7:24 по полудні в четвер 16 травня. Гордон перелетів майже 600 000 миль на висоті між 100.2 і 165.8 милі. Фахівці підкреслюють, що хоч совєтські лети довкола Землі тривали довше, то ніхто не зможе твердити, що вони були виконані з більшою прицизією, як майора Купера. Астронавт Купер виявив свої високі здібності під час останніх годин свого кружляння довкола Землі тоді, коли то він мусів руками опанувати дуже складний контрольний апарат, який дозволив кабіні спадати вниз, і то майже на те місце, яке було визначене, в передбаченому часі. Допомагав йому в тому з контрольної стації внизу на кораблі коло Японії астронавт підполковник Джан Г. Ґленн. Купер так зручно маневрував, що його кабіна осіла на воді у віддалі 7 000 ярдів від корабля, на 2 000 ярдів ближче, як кабіна астронавта командора Волтера Шірри, який літав 13-го жовтня 1962-го року. Астронавт Карпентер осів був на воді у віддалі 250 миль від призначеного місця 24-го травня минулого року. Виловлення кабіни з води відбулося досить швидко. Зараз після того лікарі почали досліджувати стан здоров'я тоді, коли Купер був ще в кабіні, бо з давніших досвідів знали, що в інакшому стані є організм астронавта в кабіні, а в інакшому після того, як він випростується, вилізши з неї. Совєтські лікарі повідомляли, що в сечі космонавтів було забагато вапна. Лікарі в СССР не подали ширших відомостей про стан здоров'я своїх космонавтів, і американські лікарі стараються дослідити цю справу, бо вона дуже важлива для майбутніх летів згідно з проєктами Джемінай та Аполло, ціллю яких є дістатися людині на Місяць. Купер почувався добре, тільки перші секунди після залишення кабіни йшла в нього голова обертом. Президент Кеннеді телефонічно передав Куперові свої і всього американського народу ґратуляції та запросив астронавта і його родину в гостину до Білого Дому. Цілий вільний світ радіє з успіхів. Купера Його лет порівнюють дуже часто із совєтськими летами, які відбулися в повній таємниці, і люди довідувались про них аж із тих вісток, що їх подав совєтський уряд.

Купер летів із швидкістю 17 546 миль на годину. Цю швидкість можна собі докладніше уявити, коли пригадати, що Колюмб 1492-го року плив із Европи до Америки 45 днів і тепер подорож кораблем з Европи до ЗДА триває від 4-ох до 8-ох днів. У 1889-му році подорож довкола світу тривала 72 дні, а тепер Купер облітав Землю на висоті понад 100 миль впродовж 88 мінут; Колюмбову подорож Купер зробив би за 11 мінут. Поїзд із Ню Йорку до Щикаґо їде 18 годин, а при Куперовій швидкості вона не тривала б навіть десять мінут. Джетовий літак із Західнього узбережжя до Ню Йорку летить 3 години, при Куперовій швидкості — це тривало б 10 мінут. Часописи нотують докладно про те, як Купер відбував свої облети довкола Землі. І так під час 10-ої орбіти Купер був сонний, що можна було пізнати з його розмови з астронавтом Джаном Г. Гленном, який перебував на одному з кораблів, що стояв коло Японії. Під час 11-го облету астронавт спав і ніхто йому не перешкаджав розмовою. Під час 12-го лету довкола Землі з контрольних стацій завважали, що серце астронавта нагло почало приспішено битися: 100 разів на мінуту. На землі гадали, що астронавтові щось таке снилося, що внаслідок того збільшився його пульс. Але пізніше Купер заявив, що не пам'ятає жадного сну. Це сталося аж під час 16-го лету, коли він збудився. Нормально в час сну його серце билося 55 до 58 разів на мінуту. Сам Купер гадає, що його пульс збільшився тоді, коли він під час сну збудився, щоб врегулювати теплоту свого одіння. Астронавт закінчив свій 21-ий обліт о год. 4:10 по полудні 16-го травня. Над Флоридою вітали його секретар летунства М. Цукерт та шеф штабу ген. Куртіс Лемей. При самому кінці свого лету майор Купер мав малі труднощі із своєю кабіною, бо перестала діяти механічна контроля, і він сам ручно мусів керувати акцією свого приземлювання, чи радше спадування над океан. Але на щастя, погода була добра, і вся рятункова акція на кораблях, літаках і гелікоптерах була в найбільшому порядку. Чекав там і літаконосець Кірсардж, на якому було 2 156 членів залоги. Дружина астронавта із двома доньками 13-річною Дженітою і 14-річною Кемелею щасливим усміхом привітали вістку про те, що Гордон Купер щасливо зумів дістатися з кабіною на воду, звідки його виловили на літаконосець Кірсардж. Пані Купер заявила, що вона з довірою в свого чоловіка прийняла вістку про те, що він ручно мусить керувати всіми апаратами, які є конечні при знижуванні кабіни. Мати астронавта пані Гетті Купер вчора ввечері радісно відзначила своє 63-річчя з дня народження, коли вже знала, що її син на кораблі. Вона була із своєю матір'ю 82- річною пані Оріною Герд. Мати й бабця по материній лінії живуть в Гюзтоні, Тексас, а в Шевні, в Оклагомі слідкувала за своїм внуком друга бабка астронавта пані Кора Кунер, яка признався пізніше, що почала була хвилюватися, кола дізналась, що контрольний механізм не діє і сам астронавт ручно мусить опановувати дуже складну апаратуру.

Астронавт Л. Гордон Купер

Купер — четвертий американський астронавт

Кейп Канаверал, Флорида. — Майор Лерой Гордон Купер є четвертим американським астронавтом, які літали довкола Землі Першим астронавтом був ляйтенант Джан Г. Гленн, який 20 лютого 1962 року тричі облетів Землю. Другим астронавтом ЗДА був командор Скотт Карпентер, який 24-го травня 1962 року, тричі кружляв довкола Землі. Командор Волтер Шірра 3-го жовтня 1962 року 6 разів з успіхом облетів землю. Гленн летів в кабіні „Приязнь 7," Карпентер в „Аврорі 7", Шірра в „Сіґмі 7", а Купер у кабіні „Віра 7". Вага кабін була така: Приязни — 4,265 фунтів, Аврори — 4,244, Сіґми — 4,-325 і віри 7 — 4,325. Вага ракети підсилювача: в Гленна і у всіх інших астронавтів по 360,000 фунтів. Довгота лету: Гленн — 4 год. 55 мінут; Карпентер — 4 год. 56 мін; Шірра — 9 год. 13 мін., і Купер — 34 год. і 20 мінут. Совєтські космонавти такі: Юрій Гагарін, Герман Тітов, Андріян Ніколаєв і Павло Попович.

Кеннеді відкладає зустріч з Мекмілленом — готов поїхати до Парижу

Лондон. — Британський прем'єр Гаролд Мекміллен плянував нову зустріч з президентом Кеннеді, щоб зберегти дотеперішню наче би традицію, що керівники ЗДА й Британії стрічаються двічі щороку, — як також, щоб такою новою зустріччю з Президентом підвищити собі виборчі шанси. Однак през. Кеннеді буцім-то рішив не стрічатися з британським прем'єром раніше, поки він, Кеннеді, не нарадиться з французьким президентом те Голем — твердить британська преса. През. Кеннеді мав переказати дипломатичним шляхом французькому урядові, що він готов включити в свою проєктовану на червень ц. р. подорож до Европи Париж, якщо дістане запрошення від през. де Ґоля, але такого запрошення покищо нема. Не є виключене, що де Ґоль не захоче з престижевих мотивів, щоб Париж „дочеплено" до первісного пляну подорожі през. Кеннеді, в якому не бралося під увагу відвідин Франції, а тільки Італію, Західню Німеччину й Ірляндію. През. Кеннеді, твердить преса, не хоче, щоб повторилась історія з минулорічною конференцією між ним і Менмілленом в Нессо на Багамах, коли-то през. де Ґоль, добачивши в ухвалах конференції в Нессо доказ на „особливо тісні взаємини Британії і ЗДА"—спротивився прийняттю Британії до Спільного Господарського Ринку та відкинув пропозицію на продаж Франції ракет типу „Поляріс".

УКРАЇНЦІ ФІЛЯДЕЛЬФІЇ МАЮТЬ ЗУСТРІЧ З ПОСАДНИКОМ

Філядельфія. — В найближчу неділю, 19-го травня, Українська Демократична Партія в цьому місці влаштовує зустріч українського громадянства з посадником міста Джеймсом Г. Тейтом та репрезентантами стейту і міста. Зустріч відбудеться в залі Української Громади Найставну о год. 7-ій ввечері із вільним вступом для всіх.

В Шикаґо вшанують пам'ять полк. Є. Коновальця

Шикаґо. — В неділю, 26-го травня, місцева Українська Громада вшанує славну пам'ять полковника Євгена Коновальця у 25-річчя його трагічної смерти з рук большевицького скритовбивника. Для вшанування пам'яті полковника Коновальця, творця і довголітнього провідника українського націоналістично-революційного визвольного руху після першої світової війни, буде влаштована Академія - концерт, яка відбудеться у великій авдиторії школи Шопена о год. 3:30 по полудні та під час якої промовлятимуть голова УК-Комітету проф. Лев Добрянський, президент ОДВУ проф. Ол. Грановський та конґресмен Вільям Брей, автор книжки „Рашіян фронтірс": фром Москав ту Хрущов".

Славної пам'яті полковник Євген Коновалець

У ПОНЕДІЛОК 20-го ТРАВНЯ НА СОЮЗІВЦІ ПОЧИНАЮТЬСЯ РІЧНІ НАРАДИ ГОЛОВНОГО УРЯДУ УНС

Союзівка, Керґонксон. — В найближчий понеділок, 20-го травня, на цій оселі, — після великих врочистостей, зв'язаних з благословенням новозбудованої каплиці в неділю, 19-го травня, — починаються річні наради Головного Українського Народного Союзу, які триватимуть упродовж тижня. В нарадах візьмуть участь усі члени Головного Екзекутивного Комітету: гол. предсідник Йосип Лисогір, заступники гол. предсідника Степан Куропась з Шикаґо і Анна Герман з Ню Джерзі, гол. секретар Ярослав Падох і гол. касир Роман Слободян; Головної Контрольної Комісії: Володимир Галан з Філядельфії, Володимир Коссар з Вінніпеґу, Перо Пуцило з Шикаґа, Іван Кокольський з Вунсакету і Іван В. Іванчук з Шикаґа; Головної Ради: Богдан Зорич з Торонта, Богдан Мельник з Монтреалу, Ярослав Гук з Гартфорду, Тарас Шпікула з Шикаґа, Дмитро Шмаґала з Клівленду, Василь Гуссар з Рочестеру, Андрій Джула з Ембриджу, Анна Чопек з Бостону, Іван Одежинський з Філядельфії, Гелен Олек з Шикаґа, Осипа Олінкевич з Клівленду, Мирон Куропась з Шикаґа, Марія Демидчук з Бруклина і Олена Штоґрин з Філядельфії; головний редактор Антін Драган. На порядку нарад є, крім формальностей, звіти всіх урядовців, дебати над звітами, нові справи та рішення і ухвали для добра організації. Ці наради будуть першими теперішнього Головного Уряду, обраного на 25-ій конвенції УНСоюзу в травні минулого 1962-го року. „Свобода", як звичайно, кожного дня звітуватиме про перебіг цих важливих нарад.

КИТАЙСЬКІ КОМУНІСТИ ВИВИЩУЮТЬ СТАЛІНА ПОНАД ХРУЩОВА

Гонґ Конґ. — Лію Шао-чі, промовляючи до студентів Марксистського Інституту в столиці Північного В'єтнаму Ганої, як президент" комуністичного Китаю заявив, що „при розторощуванні атак збоку модерного ревізіонізму треба шукати вказівок з творів Маркса, Леніна, Енгельса і Сталіна". Під „модерним ревізіонізмом" китайські комуністи розуміють політику і цілий табір Хрущова. Лію Шао-чі, кількакратно покликавшись на авторитет Сталіна, ні разу не згадав імени Хрущова, що — за газетними коментарями — звучить як свідома образа й виклик на адресу Хрущова. Другий після Мао Тсе-тунґа найвищий ватажок китайських комуністів протиставив „марксистів-леніністів" „модерним ревізіоністам" і подав таку дефініцію їхнього спору, що нібн річ іде про те, „чи народи світу мають проводити революцію, чи ні, і чи пролетарські партії мають вести народи світу до революції, чи ні". Також в офіційному комунікаті, що його підписали Лію Шао-чі і північно-в'єтнамський диктатор Го Чі Мінг тавруеться „модерний ревізіонізм", дармащо водночас стверджується конечність зґоди між комуністичними партіями Совєтського Союзу й Комуністичного Китаю, від чого нібн залежить єдність всього „соціялістичного" табору. Обидва названі азійські комуністичні лідери поручили скликання світової конференції всіх комуністичних партій задля вирішення теперішнього спору між Москвою і Пейпінґом. Совєтський Союз раніше відкинув подібну суґестію. 5-го липня має початися в Москві конференція між китайськими й совєтськими комуністичними „ідеологами", але після тієї останньої заяви Лію Шао-чі газетні коментатори не ворожать успіху тій московській зустрічі.

У Москві розстріляно шпигуна Пенковського

Москва. — Короткий комунікат ТАСС-а повідомив, що в четвер 16 ц.м. розстріляно 44-річного полк. Олеґа Пенковського, засудженого кілька днів тому на смерть за шпигунство в користь Британії і ЗДА. Кремлінська верхівка відкинула 4 просьби на помилування його, зголошені ним самим, його дружиною, братом і адвокатом. Другий засуджений, британський купець Ґревіл Вайн, після півторигодинної розмови з дружиною і одногодинної наради з представником британської амбасади почав відсиджувати свою 8-річну в'язничну кару.

Об'єднана Арабська Республіка ламає умову про замирення в Ємені

Об'єднані Нації. — З'єдинені Держави звернулись до Генерального Секретаря Об'єднаних Націй У Танта, щоб той силою своїх прерогатив вислав постійну обсерваторську місію до Ємену і таким чином встановив там „приявність" Об'єднаних Націй, яка перешкодила б вибухові нових воєнних дій. Річ у тому, що Об'єднана Арабська Республіка, яка вислала була до Ємену коло 28.000 війська з танками і летунством для підтримання перевороту, що його тамошні араби — „нассеристи" перевели проти короля Мохаммеда аль-Бадра, зобов'язалась відкликати ті війська, якщо Савді Арабія припинить активну допомогу названому королеві. Таку умову зроблено за посередництвом американського дипломата Елсворта Бункера, який їздив до всіх заінтересованих столиць на Середньому Сході. Їздив туди теж на просьбу Генерального Секретаря ОН ген. Карль Карльсон ван Горн, командант міжнародного війська ОН в обширі Гази, задля ствердження фактичного стану. Однак Об'єднана Арабська Республіка почала ламати зроблену умову такими маневрами, що вправді відтягала частину свого війська з Ємену, але зараз же висилала туди іншу, тієї самої сили. Західні обсерватори твердять, що тамошній республіканський президент, ставленик Нассера, Абдуллах аль-Саляль, ніяк не втримався б, як би не єгипетське військо.

● Виставка картин Петра Холодного (мол.), яка відбувається тепер в Українській Вільній Академії Наук у ЗДА, відкрита до 3 червня 1963 року щоденно: понеділок — п'ятниця від 5 до 7 год. веч.; суботи і неділі — від 2 до 7 год. веч. в залі будинку Академії при 206 Вест 100 вул., Н. Й.

● У Швеції прийнято в п'ятницю 10 травня закон про правобічний рух для всіх мотористів. Парлямент дебатував над цією справою від 1945 року. Вправді Карло XII у 18 ст. наказав декретом, що повозки й коні мають їхати правим боком вулиці, проте з його смертю Швеція вернулась до лівобічного руху, який по нинішній день зберігається ще тільки в Британії й Ірляндії. Закон про правобічний рух входить в життя в 1967 р.

ЕКЗЕКУТИВА КПШ ЗНОВУ ВІДБУЛА НАРАДИ, ПОЗНАЙОМИЛАСЯ З ПОСТУПОМ БУДОВИ ПАМ'ЯТНИКА ТА ОБМІРКУВАЛА ВРОЧИСТОСТІ ЙОГО ВІДКРИТТЯ

Ню Йорк. — В четвер, 16-го травня ввечері, тут у приміщеннях Наукового Т-ва ім. Шевченка відбулися чергові наради Екзекутиви Комітету Пам'ятника Шевченкові, в яких взяв участь також мистець-скульптор Леонід Молодожанин, який творить пам'ятник, та запрошені на ці наради репрезентанти поодиноких комісій. На початку нарад, якими проводив екзекутивний директор Комітету п. Йосип Лисогір, Комітет вислухав інформацій п. Молодожанина про заходи для остаточного здійснення його проєкту пам'ятника Тарасові Шевченкові, обраного окремим жюрі та затвердженим уже остаточно всіми урядовими інстанціями у Вашингтоні. Від тижня п. Молодожанин уже перебуває в Ню Йорку, де винаймив одну з кращих скульптурних студій-майстерень, в якій працюватиме над завершенням модели та яка має відповідне технічне устаткування для такої праці. До Ню Йорку привіз п. Молодожанин з Вінніпеґу вже новий, великий на 42 цалі модель в ґіпсі, з якого він тепер приготовить остаточний модель завбільшки на 7 стіп і цей з черги вже технічним способом буде побільшений вдвоє, себто до величини 14 стіп і з нього вже буде зроблений відлив у бронзі. В усіх цих стадіях праці різьбар постійно поліпшує та вдосконалює свій модель. Подані величини відносяться тільки до статуї самого Шевченка; бо праця над мармуровим п'єдисталом, які над частиною, що зображає Прометея, проходить окремо, хоч рівночасно. Мистець увійшов уже також в порозуміння з різними фірмами, що виготовляють відливи в бронзі, приготовляють ґранітні п'єдестали та встановив докладний час, в якому поодинокі частини пам'ятника та поодинокі фази мають бути виконані. Згідно з його передбачуваннями, пам'ятник буде готовий і поставлений на площі у Вашингтоні на час і його відкриття зможе відбутися згідно з пляном з кінцем травня 1964-го року.

Врочистості цього відкриття, як і формальності дедикації площі, що мала б відбутися в суботу, 21-го вересня ц.р., були предметом дальших нарад Комітету, в яких, крім згаданих вже п. Йосипа Лисогора, що провадив нарадами, та скульптора Л. Молодожанина, взяли участь: секретар Комітету д-р Ярослав Падох, А. Драган, В. Душник, Г. Костюк, мґр. Л. Крушельницький, В. Мудрий Ю. Ревай, інж. Р. Рогожа та урядовець канцелярії п. Савчур. Інші члени Комітету і запрошені репрезентанти були перешкоджені.

Коли мова про врочистості дедикації площі 21-го вересня ц.р. і устійнення урочистости, якою буде відкриття пам'ятника з кінцем травня наступного, 1964-го року, вони все ще є тільки в стадії плянування а їх точну програму мають встановити і предкласти на затвердження Комітету відповідні комісії. В загальному плянується, щоб з нагоди дедикації площі була відповідна церемонія на самій площі, опісля концерт і бенкет, з виступами та відзначенням тих законодавців і членів уряду, що найбільше причинилися до переведення відповідного закону про побудову пам'ятника на публічній площі в столиці країни. Врочистості відкриття пам'ятника передбачається на два дні: суботу й неділю, 30 і 31-го травня 1964-го року. Уже в передполудневих годинах в суботу мала б початися збірка учасників відкриття на великій площі біля монументу Вашингтона напроти Білого Дому. Від пам'ятника Вашингтона вирушив би похід вулицями міста на площу, де стоятиме пам'ятник Шевченкові. Врочистість відкриття пам'ятника була б обмежена до виконання обидвох національних гимнів, американського й українського і найбільшої врочистости — відкриття пам'ятника при співі Заповіту всіми тисячами приявних у супроводі великої оркестри. Існує можливість, що врочистості відкриття пам'ятника довершить президент ЗДА Джан Ф. Кеннеді, якщо в тому часі не буде перешкоджений. У програму дальших врочистостей — у великих залях — входили б фестиваль хорів, що виконували б найкращі зразки музичних творів до слів Шевченка та бенкет, а наступного дня, в неділю, відбувся б врочистий Шевченківський концерт із співом Шевченкового „Заповіту" об'єднаними хорами та деклямацією творів Шевченка в українському оригіналі і англійському перекладі та у виконанні найвидатніших мистців, включно з фільмовими артистами українського роду з Голівуду. В тому дні також був би бенкет із виступами найвидатніших репрезентантів. Як згадано, все це тільки плянування, а остаточна програма ще має бути дбайливо обміркована і схвалена.

Голови держав Еспанії і Портуґалії заявляють взаємну солідарність

Мадрид. — Диктаторські голиво Еспанії Фр. Франко і Портуґалії Антоніо де Олівейра Салязар зустрілися 15 травня у прикордонному містечку Меріда і перевели — разом із своїми міністрами закордонних справ та фахівцями від справ американських і африканських — кількагодинну конференцію. За твердженням преси, на тій конференції були особливо обмірковувані проблеми, пов'язані з існуванням американських баз в обох тих країнах Іберійського півострова, відношення до новостворених африканських держав, проблема приступлення Еспанії до Атлантійського союзу (НАТО), загальна ситуація на тлі холодної війни і т. п. Після тієї конференції проголошено комунікат із ствердженням однозгідності поглядів обох державних керівників та їхню взаємну солідарність. Портуґалія зокрема нібн зобов'язалась енерґійно підтримувати бажання Еспанії щодо прийняття її до НАТО, куди вона сама належить.

УРЯД В ІТАЛІЇ ПОДАВСЯ ДО ДИМІСІЇ

Рим. — Італійський уряд Амінторе Фанфані подався 16 травня до димісії. Президент Антоніо Сені просив його тим часом продовжувати урядування, поки він не переведе розмови з партійними лідерами. Димісія Амінторе Фанфані зв'язана з відкриттям нового парляменту. Вправді керівна Християнсько - демократична партія залишилась найсильнішою, проте зазнала поважних втрат, а найбільше зискали комуністи.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25.—Jersey City & Foreign Rates: One year $14.00: six months $7.5;0 three months $4.00. For UNA members monthly 65¢
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

Епохальна подія

Лет Гордона Купера довкола Землі перейде в історію людства, як один із межових стовпів у змаганні до тієї досконалости, яку може осягнути людський розум в границях доземного життя. Кожна сіра людина інстинктовно відчула велич цієї події: досить було поглянути на вираз облич, на величезну напругу масових глядачів і слухачів, що зупинялися на публічних майданах чи в залях залізничих двірців, щоб стежити за вистріленням ракети „Атлас" з Гордоном Купером у космічні простори та слухати комунікати про подробиці лету. До найвищого ступня ця напруга доходила в часі, коли кабіна „Віра 7" набирала щораз більшого розгону, і тоді, коли кінчався лет та рішалася доля тієї людини, яка має всі прикмети героя: скромність, відвагу і почуття дисципліни та притомність ума, що врятувала йому життя і допомогла з успіхом завершити історичний лет.

Очевидно, людський розум все ще не здібний схоплювати, як щось нормальне, ті докази фантастичного поступу технології, які виявив цей останній лет. Наприклад, трудно собі уявити, що властиво означає швидкість 17 546 миль на годину, не математична, уявна, на папері, а дійсна швидкість, з якою летить кабіна з живою людиною всередині! Або: діялог, ведений між людьми з контрольних веж на Флориді, на Канарських островах, в Нігерії та інших країнах світу і Купером, віддаленим на 100-165 миль від земної кулі, який, сказавши два-три слова, вже знаходився ген-ген далеко, облітаючи ґльоб! Але, найбільш драматичним у цій експедиції було повернення Купера на землю при допомозі ручної апаратури після того, як апарати контрольовані на віддаль із Землі перестали чомусь функціонувати. Подивом і гордістю сповняється людина, усвідомивши ці осяги людського розуму. Не менший подив огортав кожного ,хто читав про деталі приготувань до того лету, зокрема, деталі розміщення контрольних станиць і вивінування в сотнях пунктів земної кулі медичного „поготівля", коли б треба було рятувати Купера. Історія доказала, що американський провід не вагається рискувати життям своїх вояків, коли цього вимагає дія, але також піклується кожною одиницею якнайбільше, даючи ту максимальну опіку, яку може давати держава своєму громадянинові.

Яка величезна різниця між відношенням до людини-індивідуума тут і там, за залізною заслоною! Та й не тільки ту одну різницю яскраво увипуклив останній лет Гордона Купера. Тут ділялось знову все явно, з представниками преси, з оприлюднюванням усіх добрих і поганих моментів підготови. Там — усе в таємниці, все обмежене офіційними комунікатами, в яких промовчується місця відлету і місце приземлення, без ніяких свідків, без ніяких об'єктивних доказів. Тож годі порівнювати лет Гордона Купера з попередніми летами совєтських астронавтів, дармащо московська пропаганда старається знецінити американський осяг, вказуючи на нібито більші попередні осяги Поповича й Ніколаєва. Бо чого варті ті твердження, оперті тільки на словах? До того ж лети совєтських астронавтів роблено під кутом пропаґанди, а не науки, під кутом прославлювання режиму, а не людського індивідуума.

ЗДА розпочали ракетні досліди на п'ять років пізніше, як це зробили Совєти. Тому й першого „Спутніка" випустили большевики 8-го жовтня 1957-го року. Але вже нині Америка „наздогнала й перегнала" Москву в здобуванні наукових відомостей про космос, зберігаючи водночас найвищий у світі життьовий стандарт країни. Лет Гордона Купера дав на це доказ — і тому він став епохальною подією.

Перед новою чисткою в СССР

Якщо брати до уваги останні події в Совєтському Союзі, зокрема такі факти, як здійснюваний хрущовським режимом похід проти абстракціонізму і формалізму, „хворобу" Фрола Козлова, шпигунський процес Пеньковського й Вінна і деякі інші факти, пов'язані з цими подіями та вістками, то всі вони свідчили б про те, що СССР стоїть перед деякими внутрішніми потрясеннями і змінами в його „колективному керівництві".

Про те, що Хрущов і компартія готуються знову до якоїсь внутрішньої розправи, свідчать також повідомлення про відкладення деяких вирішальних для режиму збіговищ на пізніший реченець. Так, наприкла, черговий пленум Центрального Комітету КПСС, що мав відбутися в другій половині травня, відкладено на 18-го червня, а зустріч совєтської і комунокитайської делеґацій в справі полагодження „ідеологічного" конфлікту між Москвою і Пейпінґом, що мала відбутися в половині травня, перенесено аж на 5-го липня цього року. У зв'язку з цим варто підкреслити характеристичний момент, що ухвалу про відкладення пленуму ЦК КПСС прийняла Президія цього ж ЦК ще 3-го травня, але проголошено її чомусь аж 14-го травня. Відкладення реченців обох цих збіговищ доводить також, що Хрущов і його партійна кліка ще не готові до них і переводять потрібну їм для цього підготову, що, без сумніву, виявиться не лише в деяких змінах на керівних постах в партійному апараті, але й у новій чистці, можливо, подібній до тої, що відбулась в 1957-му році у зв'язку з ліквідацією „антипартійної групи".

Далекойдучі наслідки матиме й недавній судовий процес у Москві, у висліді якого совєтського громадянина Олега Пеньковського засуджено до розстрілу, а британського громадянина Ґревілла Вінна — на вісім років тюрми і примусових робіт. Совєтський режим намагався зробити з цього процесу показуху для відстрашення совєтських громадян не тільки від таких чи інших контактів із представниками закордону, але й від „пережитків минулого" та „ворожої ідеології" в різних ділянках духового життя. Під час процесу Пеньковського в совєтських звідомленнях послідовно применшувано факт, що Пеньковський займав високі становища в совєтському державному апараті, зокрема те, що він був військовим аташе в Туреччині, що відійшов з тієї служби з ранґою полковника і потім протягом кількох років був заступником начальника закордонного відділу Управління зовнішніх зв'язків Державного комітету для координації науково - дослідних робіт. Ще ґрунтовніше промовчано деякі факти близьких зв'язків Пеньковського з високопоставленими особами в совєтському партійному і державному керівництві, серед яких називають і раптом „спаралізованого" Фрола Козлова, і міністра оборони маршала Малиновського, і члена Президії ЦК КПСС та заступника прем'єра Алексія Косиґіна, і заступника голови генерального штабу та начальника військової розвідки СССР генерала Івана Сєрова, і багатьох інших. Це доводило б, з одного боку, що Хрущов рішений перевести досить основну чистку серед совєтської військової та партійної верхівки, а з другого боку це вказувало б також на те, що процес Пеньковського міг бути спеціяльно зааранжований Хрущовим для компромітації деяких невигідних йому військовиків і партійців. Підтвердженням цього могли б бути повідомлення західніх кореспондентів з Москви, що у зв'язку з цим процесом були розкриті також різні важливі „політичні фактори".

Якого роду були ці „політичні фактори", покаже недалеке майбутнє.

Зенон Стефанів

ПОВІТРЯНА ШТУРМОВА ПІХОТА

Минулого року ми інформували читачів „Свободи" (ч. 82 з 1962-го року) про широкі і далекойдучі організаційні зміни в структурі армійських лінійних з'єднань збройних сил ЗДА. Реорганізація 16 дивізій активної служби за новою концепцією має бути закінчена в 1964-му році. Ця нова організаційна концепція у військовій мові носить скорочену назву РОАД — перші літери від слів повної назви: Reorganization Objective Army Division.

Мету цих істотних організаційних змін чітко сформулював Президент у своїй директиві для секретаря оборони в лютому 1962-го року, де читаємо: „... Я даю розпорядження негайно взятися до реорганізації і модернізації армійської дивізійної структури, — треба вжити заходів у посиленні вогневої сили конвенційної зброї, в поліпшенні тактичної рухливости в деяких умовинах, що має поліпшити гнучкість і застосованість військових частин під всякою загрозою. Нова організація полегшить військову координацію з нашими союзниками і забезпечить Европу модерними механізованими дивізіями, а тихоокеанський і европейські райони новими повітряно - десантними бриґадами..."

В чому саме полягають ці організаційні зміни, — наведемо для пригадки заінтересованих основні дані.

Дотеперішні армійські дивізії трьох типів — піхотна (Infantry), панцерна (Armored) і повітряно-десантна (Airborne) на підставі структуральних змін, переведених у 1956-59 рр., були зорганізовані в т. зв. п'ятковій системі (pentonic), — замість колишньої трійкової, тобто дивізії в складі трьох полків. У склад пентомічної дивізії входило п'ять бойових загонів (battle groups) —по п'ять сотень у кожному. Полки і батальйони (курені) тоді скасовано, а на їх місце впроваджено бойовий загін, — посередньо військову одиницю між полком і батальйоном.

За новою організацією утворено четвертий тип армійської дивізії — механізовану (Mechanized). Ми означаємо її військово-традиційною назвою, під яку вона підходить своїм озброєнням і виряджениям: дивізія панцерних ґренадирів. Дотепер панцероґренадири (Armored Infantry) входили органічно тільки до складу панцерної (танкової) дивізії. Панцерія, до якої входять танкісти і панцероґренадири і яка зайняла місце клясичної кавалерії, становить тепер рід важкої піхоти. Це військо вишколене для швидкого пересування, негайної концентрації та для ведення бою в танках і панцеровозах.

До легкої піхоти зараховується піхотні дивізії (Infantrq), назвемо їх стрілецькими, а також повітряно-десантні (Airborne). Цей рід війська є властиво ядром піхоти, історичної „королеви зброї", завдання якої провадити боротьбу в різнородних теренових та атмосферичних умовинах і всюди там, де не може бути ефективно використана панцерія. Стрілецькі дивізії можуть бути також легко пересувані літаками.

До складу нової дивізії входять тепер три бриґади, замість п'яти бойових загонів, бриґада складається із 3-5 батальйонів, батальйон (курінь) із 3 сотень та булавної сотні. Стан 14-15 тисяч людей (повітрянодесантна — 14 тисяч), на 2-3 тисячі більший від кількісного стану старих дивізій, стан батальйонів 600-900 бойовиків. Ешелонування —дивізія, бриґада, батальйон — таке саме, як у дивізійній структурі британської, західньонімецької, французької та інших союзних армій. Така подібність дає великі можливості у спільних військових операціях із союзниками.

Всі чотири типи дивізій мають постійну однакову основу, кількістю від 6 000 до 7 200 людей, де вміщаються елементи, необхідні для належного функціонування дивізії. Сюди входять: дивізійний штаб і булавна сотня; три бриґадні штаби із булавними сотнями; дивізійна артилерія — три батальйони 105 мм. польових гавбиць і два батальйони спеціяльної артилерії (важка далекобійна, ракетна і атомова); панцеророзвідувальний ескадрон; окремі батальйони: інженерний, зв'язку, авіяційний і медично санітарний; сотня військової поліції та дивізійна служба загального постачання і адміністрації (Support Command), призначена для забезпечення дивізії всіма логістичними засобами, а також для організації дивізійного затилля. Дивізією командує генерал-майор, а його заступником є бриґадний генерал; бриґадою проводить полковник, так, як передше полком чи бойовим загоном.

Головну бойову силу дивізії становлять т. зв. маневрові бойові батальйони (Combat Maneuver Battalions). Їх є чотири роди: (1) стрілецький (Infantry Bat.), (2) панцероґренадирський (Mechanized Infantry Bat.), (3) панцерний або танковий (Tank Bat.), (4) парашутний (Parachute Infantry Bat.).

Названі вище панцерові батальйони можуть бути довільно об'єднувані і обмінювані всередині дивізії між бриґадами, а також між окремими типами дивізій, — залежно від бойових умовин. Одначе, більшість однорідних батальйонів визначає тип дивізії. Це бачимо з такого прикладу:

Дивізійна основа, однакова для всіх родів дивізій, плюс 6 танкових батальйонів, 5 панцероґренадирських = *панцерна* дивізія; 7 панцероґренадирських, 3 танкові = дивізія *панцерних ґренадирів;* 8 стрілецьких, 2 танкові = *стрілецька* дивізія; 9 парашутних, 1 танковий = *повітрянодесантна* дивізія. Або може бути й така комбінація: 6 стрілецьких, 2 танкові, 2 панцероґренадирські = *стрілецька* дивізія; 6 панцероґренадирських, 2 танкові, 2 стрілецькі = дивізія *панц. ґренадирів* і т.д.

В лютому цього року заактивізовано в Армії ЗДА нову, сімнадцяту дивізію реґулярної служби. Дивізія ця, традиційно пов'язана із колишньою 11-ою повітрянодесантною — носить тепер назву: 11-та *повітряноштурмова* дивізія (11th Air Assault Division).

Як видно вже з самого оз-

(Закінчення на стор. 3-ій)

Оксана Керч

НОВА ЛЕҐЕНДА „МЕЙД ІН РАША"

Завжди знайдуться оборонці сантиментальних романсів, що мають витиснути з репертуару вже й народну пісню в обробках наших композиторів Леонтовича, Лисенка, Кошиця чи Стеценка, оборонці препаскудних совєтських фільмованих балетів, профанованих московською мовою, „Лісової пісні", чи „За двома зайцями", мовляв, там не можна інакше...

Для публіки вибагливішої, як вже згадані „специ від українського мистецтва", пускають з-за залізної заслони вже не епігонські музкомедії, а історичні романи вижилованих з усякої самостійности Скляренка, Івана Ле та дрібніших, а для зовсім рафінованої публіки викочують гармати чистої літератури — поезії молодих поетів, які мають остаточно переконати західній світ у тому, що чорне стало беадискусійно білим, і навпаки. Очевидно, українська еміграція, яка б не була вона рухлива й непосидюща, ще не значить стільки, як західньоевропейський і американський буржуа, і тут уже Вірського, Гнатюка, Ріхтера чи Луцева замало. Для тієї публіки треба когось важливішого, як балетмайстер, піяніст чи співак.

І ось починається нова ера. Ніби за володіння „мирного Хрущова" навіть молодь, на яку завжди в московській імперії наставлювано посилені прожектори поліційної уваги, раптом дістала можливість піднести голову, підвести опущені звичайно вниз очі і, що більше, —заговорити. Молодь, виходить, може не лише одягнути „чінос" і довгу блюзу, замість короткого піджачка, обстригти волосся на „крукат", вона може навіть протестувати.

А почалося це не де, а на Червоній таки площі, поблизу мавзолею Леніна, на площі, через яку звичайному смертному й перейти не дозволено ось так собі, щоб не заважати безконечним лавам уніформованої та потайної поліції. А почалося на цій площі тим, що на ній з'явився молодий російський поет і почав читати свої вірші...

І так за московськими журналами появилися вістки про виступ Євгена Євтушенка, лідера „сердитої молоді", що не лише читав свої поезії на такому особливому місці, але й зміст тих його віршів був не голубенько - рожевенька ідилічність, а протестом, і то не проти будь-чого, а проти режиму! Правда, режиму сталінського, але ж комуністичного і московського.

Рафінована частина західніх буржуа прийняла цей факт, як провіщення якоїсь нової ери. Вона так зразу не повірила, вона притаїлася, чекаючи розв'язки того пріма апрілісу зараз же другого дня, але, не витримавши, повірила, що за „мирної" політики Хрущова все можливе, і СССР, а з ним і світ іде до великих змін. Скільки надій, скільки затаєних зідхань полинуло вбік „молодої країни", якій зразу призабули і мур ганьби і скритовбивства, і шпигунство, і навіть атомову бомбу. І все те завдяки одному молодому поетові, авторові вірша „Бабин яр"! Бабин яр — це на Україні, Євтушенко—українське прізвище, отож все якесь екзотичне і навіть сенсаційне.

Страшенно цікаво, хто такий — поет СССР з українським прізвищем, автор російського вірша з жидівською тематикою! Вже цей вірш переклали на всі можливі мови Заходу послужливі знавці московської мови, вже про нього читають лекції в американських університетах. Вже Захід хотів би побачити відважного молодого поета, що кинув виклик Сталінові, батькові, як-не-як, сьогоднішньої червоної імперії та й, ніде правди сховати, виховникові нинішнього диктатора...

І раптом ще одна сенсація. Євтушенка не тільки не заарештували, на Червоній площі, як божевільного, а дозволили навіть виїхати до Англії, Франції, Німеччини виступати в університетських авдиторіях серед західньої молоді. І ось ще більша сенсація! До нього можна підійти, приглянутись зблизька, бо за ним не ходить ніякий „янгол-хоронитель", як за кожним без вийнятку олімпійцем, танцюристом чи співаком, він вільно ходить до приватних домів, вечеряє там, грає в пінґ-понг (як у артистки Марії Шель), його можна фотографувати, можна публікувати інтерв'ю з ним. Він перша людина, що відважилися вийти поза рямці совєтського савуарвівр'у. Він навіть має хоробрість признатись, хто він і звідкіля. І ось у пресі зворушливо щира і велично проста сповідь поета. Він — сибіряк, бо прадід його спалив панську садибу на Україні і за те його заслали на Сибір. Дід був уже совєтським генералом, але й його після того, як він радісно, з водкою, відсвяткував ювілей Сталіна — заарештували. Про батьків Євтушенко згадує мало, вони, певно, не такі важливі та революційні. Зате сам поет горів бажанням, не зважаючи на ув'язнення діда, побачити Сталіна. Може він не пам'ятав дідової кривди, а може вихований в дусі Павліка Морозова, мовляв, партія важливіша за родину... Про свої перші кроки в поетичному ремеслі Євтушенко з сарказмом признається, що довго йому доводилось лизати чоботи антисемітській знаті, аж добився публікації „Бабиного яру", який і зробив його славним на ввесь світ.

Про освіту і особливо про набуту вмілість вільно поводитися не в якомусь там заводському „красному уголку", а перед культурною публікою чужих країн, про набуте знання міжнародних проблем і навіть про свій вигляд, зовсім неподібний до вигляду компатріотів, поет не говорив, і це питання зависло над ним таємничим ореолом. Підсилюють цю таємничість вістки про те, що, не завершивши тріюмфальної подорожі по Европі відвідинами Америки, Євтушенко випав з панської, хрущовської ласки, який в додатку назвав тридцятип'ятилітнього поета — здитинілим.

Якби в історії червоної імперії не було подібних до Євтушенка постатей-примар, що з'являлися перед здивованою публікою як деус екс махіна, кожний міг би подумати так,

(Закінчення на стор. 3-ій)

З НАШИХ БУДНІВ

Справи вічні і дочасні

Один блиск оґей з-поза окулярів і панові Татухові було досить, він зразу пізнав, що його дружина вертається з похоронного заведення Петра Яреми. Втім, підпухлі й загервонілі оґі моєї дорогої землячки і ще мокрі від рясних сліз щоки промовляли самі за себе.

— Ти, небого, відай підписала контракт з Яремою, — сказав з гіркою іронією в голосі. — Не можеш дарувати собі хоґ би одного вегора, щоб не засидітись коло небіжгика до пізньої ногі... Ну, як там нині бизнес?.. Дуже завізно?

Пані Татушиха важко впала на кріселце й застоґнала, разом з кріслом, що мусіло в ту ж мить відгути ваговитість її особи.

— Ой, замовкни, старий опуде! Ти собі жартуєш, а в мене серце крається, як згадаю цю бідну скиталку, яку нині привезли до каплиці... Її образ так і стоїть мені перед огима... Лежить, кажу тобі, як жива!

— То є, власне, таке дурне базікання, — помахав головою пан Татух. — Коли головік ще живий, а вже трохи занемагає на здоров'і, то про нього говорять — виглядає, як труп! А коли помре і ляже в труну, тоді кажуть — виглядає, мов живий... Ти не журись, погребник знає своє діло, на те ж він школу скінгив. Він тебе так пофіксує, підмалює, що й святий Петро в небі не пізнає!

— Ну, ти мені скажи, — журилась далі моя землягка, — гому ті наші скитальці так вмирають?.. Ну, от ми, старі ги давні, нам не дивниця, наші дні полігені. Ми вже в цих контрах трохи нажились, трохи намуґились, тепер пора йти спати. А вони, скитальці, поприїздили сюди здебільшого, як молоді люди, їм тільки жий та будь! Тепер такі добрі роботи, такі короткі години, така висока пейда, — а вони вмирають один за другим, якби наймилися!

Тут пан Татух зняв з поважаю окуляри з носа:

— Велл... Ґо, багиш, така річ: люди мають свій рахунок рокам, а святий Петро має свій. Він там має, на апстерс, власні рекорди і не мусить заглядати до картотеки пана доктора Галана, хто коли приїхав до Америки, на гий афідевіт і ги заплатив Зудакові 25 долярів... Там є така АйБіЕм машина, наставлена на тисягу років наперед, а всі ґудзики і втигки так автоматигно зреґульовані, що Смерть тільки підійде до реджістра, витягне гервону картку і вже знає, кому має голову вщибнути... Скиталець-не-скиталець, цісар-не-цісар, бом-не-бом, мільйонер-не-мільйонер, — на кожного приходить криска! А гому, казали люди в Краю, Смерть так убого виглядає, гому ходить в одній рядни-ні і голими кістками світить?.. Бо вона єдина справедлива й непідкупна! Гей, якби так можна було її підкупити, якби вона брала ребухи, ги, як то кажуть по-вгеному, хабарі! Го-го! Вона тоді ходила б у злоті і в брилянтах, як лейді з високої сосаїти!

— Ой, заткайся, головіге! — перебила пані Татушиха доволі різким тоном. — Таке погав проти ногі, як отець Орест про Страшний суд, аж слухати лягно! Не маєш іншої теми до розмови?.. Аґі, на твою голову!

— На ж тобі, бабо, радість! А хто перший погав плакати за скитальцями, що вмирають, як мухи? Хто гонить щодня від погребника до погребника і небіжгикам надоїдає — ти ги я?!

Пані Татушиха встала з крісла, грізно глянувши на головіка. Мала ображену міну.

— Коли я й забіжу гасом до погребника, то не на те, щоб лягати рядом з небіжгиком, а щоб людей побагити, побалакати, новинами обмінятись. А ти белендиш про смерть, святого Петра і якийсь реджістер з гервоними тікетами... Ой, леле! Старий! Та пусти телевізію! Нині Ред Скелетон на програмі!

Ікер

Іван Лехнович-Попель

НА РІДНОШКІЛЬНІ ТЕМИ

Українознавчі школи взагалі, а середнього типу зокрема, поруч виховної праці батьківського дому і Церкви є тут, в ЗДА, і серед нашої діяспори на всіх континентах головним фактором, що зберігає нашу молодь для нашої української спільноти і що дає їй основне знання про Україну.

Працю нашого учительства згуртованого в Українських Учительських Громадах, можна порівняти хіба до праці каменярів Івана Франка, які лупають ту скалу, або до лицарів абсурду, які борються "contra spem sperant..."

У жалюгідних умовинах, іноді в невідповідних приміщеннях, без потрібних книжок, бібліотек, географічних та історичних мап, без образів та іншого потрібного шкільного устаткування, часто зовсім без матеріяльної винагороди, перевтомлені щоденною заробітковою працею по фабриках, ресторанах і шпиталях, учителі та вчительки українознавчих шкіл виконують велетенську працю для нашої національної справи.

Їх навчальна праця проходить в трудніших умовинах, ніж колись на рідних землях, бо коли наша дітвора на рідних землях виростала і виховувалася серед української гущі, то тут наші діти, розпорошені серед чужоземного довкілля, в чужинецькій атмосфері, зовсім розгублюють своє національне „я".

Праця наших учителів в українознавчих школах подібна до фанатичної, майже безнадійної праці будівничих греблі, що намагаються зупинити розбурхані хвилі океану. Ті, що колись активно на рідних землях змагалися за українські ідеали, посвятили на еміґрації рештки своїх сил виховній справі. Але їх ряди щораз рідшають, і немає вже ким поповнювати прогалин...

Коли б ми сьогодні зліквідували наші українознавчі школи навіть середнього типу, як чинник, що „не виконує свойого завдання", то вже в недалекій майбутності виросте на чужому ґрунті молодь, яка дивитиметься на українське письмо, як на незрозумілі єгипетські ієрогліфи; українська мова буде для неї зовсім чужою, а Україну вона уявлятиме так, як якусь муринську провінцію в Африці...

На жаль, треба сказати, що наша спільнота в ЗДА дуже мало уваги присвячує рідношкільному вихованню. Коли б усі свідомі батьки посилали своїх дітей да українських шкіл, а всі свідомі члени нашої спільноти жертвували бодай по одному долярові річно на цілі українознавчих шкіл, тоді місця нашого поселення вкрилися б густою сіткою тих шкіл, забезпечених усім потрібним модерних шкільних будівель — і наша молодь не почувала б себе меншовартісною в наших сучасних примітивних рідношкільних приміщеннях.

Малі грошові внески за навчання, що їх платять батьки, (а скільки є таких батьків, які не платять нічого!) не покривають навіть частини потреб українознавчих шкіл, при чому всі інші українці, діти яких не вчаться в цих школах, вважають, що вони не мають жадного відношення до рідношкільної проблеми.

Будуємо клюби, бари, стадіони, відпочинкові оселі, але мало турбуємося побудовою живого українського пам'ятника — в національному дусі вихованого нового нашого покоління. Коли не стане українознавчих шкіл, то за кілька десятків років ніхто більше не почує в збірному, а то й в приватному житті живого українського слова. Усі наші капіталовкладення з коштовними будівлями тощо — заберуть чужинці так само, як це дістся з дорібком самітних людей, які вмирають, не залишаючи потомства чи рідних.

Усі народи цивілізованого світу на першому місці ставлять справу навчання і виховання своєї молоді, а вчителі у цих народів завжди втішалися і втішаються великою шаною. Ми знаємо з історії приклади, як учителі перевиховували цілі нації, підносячи їх до вершин слави і потуги. От хоч би в Німеччині за часів „залізного канцлера" Оттона Бісмарка.

Зрозуміли цю істину й большевики, і учитель в Совєтському Союзі є упривілейованою особою.

А у нас, хоч би тут в багатій країні Вашингтона, наші дипломовані вчителі „клінують" або замітають, але й їх залишилося, як уже сказано, обмаль. Молодих наших студентів, що вивчають філософію, можна порахувати на пальцях і майже зовсім на маємо ми молодих кандидатів на працю в українознавчих школах.

Натомість є дуже багато абітурієнтів українознавчих шкіл, які включаються в зорганізоване американське життя із знанням про Україну, що його вони здобули в тих школах. Вони ведуть широку освідомну роботу серед американців, наставляють опінію американського громадянства прихильно до нашої проблеми.

З одної тільки школи Української Учительської Громади у Філядельфії, що міститься в залях Українського Горожанського Клюбу, вийшов ряд абітурієнтів і абітурієнток, які вже проявляють себе активною працею на ідеологічному українському ґрунті. Ось їхні імена і прізвища: Леся Масюк (пластова діячка і дебютантка на літературному полі), Ірина Кондра, Ждана Кравців, Олімпія Кучерява (закінчують музичні студії і виступають на українських імпрезах), Андрій Масюк (голова Студентської Громади), Мирослава Мазурок, Олена Никорович, Мстислав Андрій Петик, Анізія Цеґельська, Роман В. Циган (голова філядельфійського відділу ТУСМ), Омелян Лукасевич, Люба Лукасевич, Оксана Романенчук, Іван Домбчевський, Рената Шаран, Зореслава Колінко, Зірка Бобинська, Зенон Івасів (виступає на телевізії з антикомуністичними доповідями в англійській мові), Марія Стойкевич, Марта Мамчин, Ігор Винницький, Мирослава Новаківська, Христя і Оксана Притули (пластові діячки), Марко Царинник (кандидат на українського науковця) і багато інших.

І тому не неґативна оцінка праці українських шкіл, мовляв, вони „не виконують свого завдання", а моральна і матеріяльна їх піддержка збоку усього нашого громадянства є наказом хвилини. Ми повинні бити у дзвін тривоги, бо загроза денаціоналізації нашої молоді зростає з кожним днем.

Наша велика політична еміґрація не повинна байдуже приглядатися, як українознавчі школи, ці заборола нашої культури, залишені на свої слабкі сили, самітно змагаються з бурунами асиміляційної повені. І не зрезиґноване „не тратьте, куме, сил, спускайтеся на дно", але рішуче застосування негайної рятункової акції, конкретної, реальної допомоги для наших українознавчих шкіл, повинно бути нашим повсякденним кличем.

40-річчя Відділу УНСоюзу в Амстердамі

15 лютого 1963 року перші члени Н. Величківський, Лев Горичун, Яків Варшона, Ігнатій Бабак, Василь Папура, Юліян Варшона, заснували відділ УНС Івана Франка в Амстердамі Н. Й. І перші збори відбулися в домі Ігнатія Бабака при вулиці Ван Дерзір число 23. По коротких нарадах вибрано перший уряд Тов. Івана Франка, Відділ 266 в Амстердамі, Н. Й. І першим предсідателем Тов. Івана Франка від. 266 УНС був вибраний Юліян Варшона. Н. Вільчинський касиром, В Папура секретарем. А вже наступного місяця вступили в члени: І. Михальчишин, В. Михалюк, Д. Бодак, Григорій Ференц, Т. Вітковський, С. Рикуник, Юрій Грицай. І першу вкладку за членів вислано до головної каси УНС $ 24. 11 центів. За 40 років були такі предсідники: Ю Варшона, І. Макаровський, О. Базаріцький, Т. Сюрко і С. Когут, а секретарями такі — В. Папура, Т. Сюрко, В. Михалюк і В. Труфін. За 40 літ зорганізовано 652 членів. 191 член перейшли до інших відділів, 66 членів зрекли ся членства в УНС, 28 членів взяли зворот в готівці, 31 члена грамоти дозріли і мала частина взяла нові грамоти. Відділ 266 в Амстердамі має повнолітніх членів 230, молодечий відділ має 118 членів. Повнолітні члени мають вартість на своїх грамотах — $ 171.500, Молодечий відділ — $ 80.000. Разом оба відділи мають грамоти вартости на суму $ 251.500.

17 членів мають грамоти виплачені на суму $ 12.500. 31 членів грамоти дозріли і взяли готівку $ 8.850. 28 членів згрошевили свої грамоти на суму $ 5.249. 28 членів померли і 2 американські воїни і їм виплачено $ 16.500. 19 членів одержали запомогу і ф. вбогих на суму $ 1.990. Разом УНС виплатив відділові за 40 літ суму $ 45.089.

Тов. І. Франка Від. 266 в Амстердамі Н. Й. виплатило на різні народні, церковні і допомогові цілі суму $ 2.952.

Тов. Івана Франка Від. 266 в Амстердамі, Н. Й., не тільки займався організованням членів до УНС, а також уряджував народні свята, допомагав набувати горожанські папери, та висилав грошові допомоги на добродійні цілі в старім краю і в Америці, і цю роботу продовжує. Наш відділ не лиш займався обезпеченням своїх членів на випадок смерти, але і уділював допомоги своїм членам в случаю хвороби і нездібности до праці і дальше це робить. І було б побажаним, щоб всі члени належали до місцевої каси нашого Тов., тоді можна б було виплачувати більшу суму грошей на народні цілі і хоробу, можна б збільшити допомогу.

Уряд на 1963 рік: С. Когут предс., П. Зеницький заступ., Ю. Грицай кас., М. Кривулич зас., рек. секр. В. Труфин, О. Пацак заст., фін. сек. В. Варшона, Т. Федаш заст. Контроля — Д. Олійник і І Пастернак. Опікуни хорих — І. Бабак і В. Михалюк.

Так представляється в коротці діяльність нашого Відділу за час 40 років існування.

Василь Труфін
секретар Відділу 266

ЦІННЕ НАДБАННЯ

Осип Майданюк

Ельза Майданюк

Багато різних цінних скарбів знаходяться в приватних руках. Добре, якщо вони зберігаються, доповнюються та їм не грозить знищення чи дістатися у невідповідні руки, які їх могли б викинути на сміття.

Ще в часах Української Народної Республіки уряд вислав Надзвичайну Дипломатичну Місію до Швеції й Норвегії з осідком в Стокгольмі. Секретарем Місії був Осип Майданюк, який народився в Кам'янці Подільському 19 листопада 1886 р.

По програній боротьбі він залишивсь в Стокгольмі, одружився й займався мальованням образів, як артист-маляр, абсольвент Краківської Академії Мистецтв.

22-го квітня 1961 року він помер і полишив дуже цінну бібліотеку, архів та малярські праці.

Дружина Його Ельза Майданюк переслала всі його книжки, акти та різні документи до Українського Музею-Архіву в Клівленді.

У вересні м. р. надійшла велика скриня книжок, а дещо раніше окремою посилкою документи б. п. О. Майданюка.

Цим щедрим даром Музей в Клівленді придбав: 339 українських книжок, переважно видань 1917 - 1921 роках, 169 книжок у чужих мовах, які тематично відносяться до українських справ або першої світової війни. Далі 30 назв журналів (поодиноко 104 пр.) 2 мапи, 20 нотних видань, 2 портрети, 13 фотознимок інвалідів фронтовиків в дорозі на Україну з Фінляндії через Швецію в 1918 р., 74 різних листівок і 20 негативів його малярських праць.

З документів є: дипломатичний пашпорт Української Народної Республіки, з численними візами різних держав, до яких їздив секретар Місії О. Майданюк, кур'єрські листи та листування Місії.

Між присланими було 102 дублікати книжок і журналів.

Ці дублікати були розіслані до інших Музеїв, з якими Музей в Клівленді має зв'язок, а саме: УВАН в Ню Йорку, Бібліотека С. Петлюри в Парижі, Архів-Музей в Баунд Бруку і Національний Музей в Шикаґо.

Все прислане записано до Головного Інвентаря, уложено картотеки а докладний список одержаного висланс дружині б. п. О. Майданюка яка листом з 20 грудня 1962 потвердила одержання повного справоздання й зазначила, що вона виконала волю свого Подруга, і що він напевно був би вдоволений, якщо б жив.

Управа Музею-Архіву, Інк., в Клівленді складає щиру подяку пані Ельзі Майданюк й морському офіцерові В. Федорончукові, що багато причинився до переслання цього цінного дару до Музею.

Управа Українського
Музею-Архіву, Інк.

ПОВІТРЯНА ШТУРМОВА ПІХОТА

(Закінчення із стор. 2-ої)

начення, входить в дію перший раз в історії військовости зовсім новий рід піхоти. Дивізію утворено на підставі висновків із кількарічних студій спеціяльної дослідчої комісії, яку очолює ген.-пор. Говз (Howze), командир 18-го повітрянодесантного корпусу, — один із найвизначніших знавців, поруч генералів Ріджвея, Тейлора і Гейвіна — в застосуванні тактики повітрянодесантного війська. Дивізія завершила вже свою початкову фазу організації. Її командиром призначено молодого, ініціятивного бригадного генерала Кіннарда, під час другої світової війни майора і бойового командира десантного батальйону, що вийшов з-під руки ген. Ріджвея.

В дивізії сформовано вже всі зразкові (тестові) елементи, при одночасному відбуванні інтенсивних вправ і маневрів. Постали вже кадрові і повноштатні частини, відділи бойової підтримки та матеріяльного постачання і адміністрації, як, наприклад, повітряноштурмовий стрілецький батальйон (Air Assault Infantry Battalion), комбінований гарматний батальйон, що включає батерії 105 мм. гавбиць і метальних стрілен Little John, а також ракетні батереї, установлені на легких літаках, а далі сотні — інженерна, зв'язку, медичносанітарна та розвідувальний повітрянокінний ескадрон (Reconnaissance Air Cavalry Troop).

Така традиційно-історична назва має свій резон. Клясична кавалерія, яка гасала на баских конях, перейшла вже до історії. Її традиції перейняла власне ця модерна повітряна кіннота, що, посаджена на гелікоптери, воює з повітря, — одначе, бойові операції провадить в ладі, перейнятому від старої кінноти: колонами, клином, східцями (ешалонами). Про організацію цієї оригінальної кавалерії буде мова в наступній статті.

До складу повітряноштурмової дивізії органічно входить повітрянотранспортова бригада (Air Transport Brigade) із 460 літальними апаратами — в тому числі три чверті гелікоптерів, решта легкі літаки. Для порівняння: інші РОАД-дивізії диспонують одним авіяційним батальйоном — 103 літаки і гелікоптери. Транспортова бригада обслуговує дивізію, висаджуючи штурмовиків разом з важкою зброєю, артилерією і матеріялом — відразу на бойовище із приземлення, навіть у найбільш несприятливих і примітивних умовинах висаду.

В цьому й різниться пов.-штурмова піхота від пов.-десантної, яку викидають на поле бою з повітря на парашутах.

Далі, — для більшої тактичної рухливости повітряноштурмової дивізії панцеровані гелікоптери і літаки, устатковані ракетами і важкою зброєю та повітряні транспортери, заміщують панцеровози, танки і важку артилерію, а також великі вантажники (траки), необхідні в інших типах дивізій.

Повітряноштурмова дивізія завдяки своїй великій рухливості буде спроможна глибоко проникати на ворожу територію, флянкувати ворожі війська під час руху та негайно здержувати наступальні дії ворога. Таке основне завдання і призначення дивізій такого типу.

Наприкінці цієї статті подаємо характеристичну інформацію. Секретар Армії Ванс у своєму звіті про стан армії перед конгресовим Комітетом збройних сил подав м. ін. відсоткові дані про освіту військовослужбовців в армії (не в усіх збройних силах ЗДА). При стані армії 970 тисяч в 1962 р. — 75 відсотків рядового складу (підстаршини і рядовики) мають повну середню освіту, а 65 відсотків старшинського складу закінчену колегіяльну освіту. Це — найвищий рівень освіти американської армії на протязі її 187-річного існування. Про стан дисципліни свідчить мінімальний реєстр проступків: всього 800 військовиків відбувають кару в дисциплінарному таборі. В 1955 р. таких порушників дисципліни було 6 тисяч, приміщених в п'ятьох карних таборах.

НОВА ЛЕҐЕНДА „МЕЙД ІН РАША"

(Закінчення із стор. 2-ої)

як думали захоплені німецькі русофіли, деякі професори американських коледжів чи члени західніх компартій, що й організують „культурні об'їзди" совєтських феноменів.

Проте в Совєтах був уже не один Євтушенко! Був Стаханов — герой шахтарської праці, що з'явився в Донбасі на те, щоб витискати з шахтарських невільників бажану норму видобутку вугілля; був придуркуватий Папанін, що за недостачею живого героя північних морів, прикрашав сторінки совєтських газет; була зворушлива Гризодубова, що в тайзі мусіла їсти шоколяду, щоб не померти; був неграмотний, але „геніяльний" поет Джамбул, за якого професійні поети писали „народні думи". Були „учені" Мічурін та Лисенко, що мали завдання витиснути дійсних учених з наукових устаноє; були доярки та полільниці, Демченко та інші нещасливі баби, які, виконавши завдання, десь гинули забуті у „необ'ятній" імперії.

Так і цей новоявлений поет Євтушенко, що до свого дебюту в поезії на тридцять п'ятому році життя був, певно, чимсь іншим, і коли доводилось йому лизати чоботи антисемітської знаті, то певно дуже далекій від мистецтва чи літератури . . . Кінець його „літературної" кар'єри усім відомий. Сповнивши своє — сяде десь у Сибіру чи в іншій провінції й житиме тихим життям, не згадуючи своїх вилазок закордон, може й під іншим прізвищем і з іншою професією.

І може лише в пам'яті інтелігентного західнього читача залишиться спогад про „поета-не-поета", посередні вірші якого наробили стільки шуму, як ні одного хоч би якого геніяльного дебютанта. Але довго не догадуватиметься той інтеліґент, що це була ще одна із леґенд „мейд ін Раша"

● Президент Об'єднаної Арабської Республіки Гамаль Абдель Нассер цілий минулий понеділок перевів на острові Бріоні на Адрійському морі на засекречених нарадах з югославським президентом Тітом. На вечірньому бенкеті в честь Нассера обидва президенти один одного називали „дорогим приятелем" і твердили, що їхні погляди в більшості справ „майже ідентичні".

Купуйте в підприємствах, що оголошуються в „Свободі"

Короткі вістки

● У Франції у додаткових парляментарних виборах знову виграв консерватист Жан Пудвінь, переміг коммуністку Жільбер Рока. Де-голісти вдоволені, що в додаткових виборах виграв був кол. прем'єр режиму де Голя, Мішель Дебре, що означає його поворот до активного державно-політичного життя.

● В Об'єднаній Арабській Республіці (Єгипті) сталась в обширі дельти Нілу в неділю 12 травня летунська катастрофа, в якій згинули всі 32 особи, що летіли пасажирським літаком з Каїро до Александрії. Остання вістка від пілота була та, що пілот має „поважні клопоти" з машиною і просить дозволу на зміни висоти лету. Це вже третя велика летунська катастрофа в Єгипті за останніх три роки.

● Бельгійський кардинал Лео Жозеф Сюненс передав особисто генеральному секретареві Об'єднаних Націй У Тантові відпис Енцикліки Папи Івана XXIII „Мир на Землі". Кардинал палко заперечив закидам, наче б Ватикан злагіднив своє становище супроти комунізму.

● Колишній перекладач у Ватикані, який служив за перекладача під час відвідин ген. Д. Д. Айзенгавера у попереднього Папи, монсіньйор Томас Раєн, дістав призначення на єпископа в Ірляндії, його батьківщині.

● Сенатор демократ із Вірджінії А. Вілліс Робертсон закликає ухвалити законопроєкт про те, щоб у трьох літніх місяцях обов'язував у всіх стейтах так званий літній ощадностевий час.

● У Східньому Берліні не вдалася бравурна втеча 12 молодих німців, які в неділю 12 травня пробували перебити внутрішньо-берлінський мур опанцирним автобусом одної летунської лінії. Автобус застряг у кордонному дерев'яному бар'єрі, заведени за 5 стіп перед кордоном, при чому 4 особи були поранені. П'ять юнаків вискочили з автобусу, але їх східньо-німецькі поліцисти схопили. Також виведено з автобусу 8 арештовано три молоді жінки. Західньо-берлінська поліція безсильно придивлялась цій сумній події.

ЗБОРИ
ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

НЕДІЛЯ, 19-го ТРАВНЯ 1963 р.:

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, Па. — Місячні збори В-ва св. Василія, Відд. 339, в год. 3-ій по пол. в домі Укр. Громади при 3322 Н. Лавренц вул. — С. Лупацій, секр.

Посмертні згадки

ЮСТИНА КОЗАЧОК, дочка одного із основників УНСоюзу, союзового і громадського діяча — піонера Діонізія Голода, довголітня членка УНСоюзу, померла 15. травня 1963 року після довгої і важкої недуги на сімдесятому році життя. Батько Покійної допомагав при видаванні перших чисел „Свободи" бл. п. о. Грушці і вписав свою доню, бл. п. Юстину Голод до УНСоюзу ще в 1898 році. Останньо Покійна була членкою 171 Відділу УНСоюзу — Т-ва ім. Лесі Українки в Джерзі Сіті. Полишила в смутку дочку Олену і сина Михайла та п'ять внуків. Похорон Покійної відбудеться в суботу рано 18-го травня з похоронного заведення Феллена при Бавепс Ст. в Джерзі Сіті.

Вічна Їй Пам'ять.